

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

Cap. Quintum. Lutheri Haeresiarchae Nativitas, & quomodo is Religiosam
seu Monasticam vitam ingressus & professus sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

illa quæ à Iouio de religionum mutationibus, & de dira Lutheranorum hæresi dicta sunt, alto silentio prætereuntis. Hoc scilicet illud fuit quod reformatam ipsius conscientiam vsse, quodque religiosus ipsius stomachus concoquere non potuit. Quod si tanta illi impudentia profanas mutilant historias, vt pauca verba ad Lutherum Hæresiarcham pertinentia premantur; qua fide sacros ab illis libros tractari existimabimus? Sed quoniam infelix illud schisma, cuius Lutherus primus auctor fuit, & natus inde cum summo Christianæ Reipublicæ periculo & damno Hæreses explicare constitutum habeo; tempus est, vt prima Lutheri incunabula & natiuitatem describam. Nec vero in hoc eius imitator exemplum, qui lunonis autem pingere iussus odio eiusdem nihil nisi pedes pinxit; sed potius, vt pictor fidelis, vultum & animum ira vti est, ac vitium representabo, & in præputulo spectandum omnibus proponam; nec committam vt vel odium vel adulatio vnius aut alterius partis à veritate, quam ex bonorum & fide dignorum Auctorum libris, & eorum qui tum vixerunt commentarijs & narrationibus magno labore collegi, abduxisse me & transuersum egisse videatur.

LUTHERI HÆRESIARCHÆ

Natiuitas : Et quomodo is religiosam, seu Monasticam vitam ingressus & professus sit.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

- I. Martini Lutheri, qui primus tam perniciosi Schismatis auctor fuit, prima incunabula & natiuitas, cum demone familiaritas, nominis potestas.
- II. Themata eius genealogicum.
- III. Mars & Iupiter in Luthero insolentiam & contumaciam demonstrant.
- IV. Diuersa de hominum quorundam Natiuitatibus iudicia.
- V. Lutherus monasticam vitam amplectitur.
- VI. Dotes eius & vitia.

MONACHVS hic qui Christianæ Reipublicæ non minus mali constituit, nec pauciora suspicia & lachrymas expressit, quam Turcis, Persis, Arabibus & Africanis duo illi alteri

præced. cap. nominati, Monachi, Islebij natus est (a) in Mansfeldensi Comitatu (quem locum discipuli ipsius idololatræ nouam Bethlehem appellarunt) Anno M. CCCC. LXXXIII. die XXII. Octobris, hora XI. & XXXVI. minutis O infelicem & infamem diem, dignum qui non tantum è Catholico Calendario, sed ex omni hominum memoria, si fieri possit, eradatur! Alij aiunt eum X. Nouembris, in D. Martini vigilia natum; eoque nomen hoc à parentibus ipsi fuisse inditum. Sed credibile est Cardanum & Iunstinum qui tam curiose genealogicum eius thema descriperunt, veram eiusdem Natiuitatem summo studio peruestigasse ac prodidisse Cardanus certe XXII. Octobris natum eum scribit (b) Hanc, inquit, veram esse Lutheri natiuitatem. Idem dicit Iunstinus. Et quamuis inter duos hos Astrologos, quod ad horoscopus Lutheri attinet, quædam sit diuersitas; illa tamen tanti non est quæ cuiusquam iudicium remoretur. Apud vtrumque enim Planetæ in eisdem constituti sunt domicilijs, Luna in duodecimo, Iupiter, Venus & Mars in tertio, Sol, Saturnus & Mercurius in quarto. Iudicium vero quod inde illi faciunt, postea videbis. Hoc vero loco digna consideratione mihi diuina videtur providentia. Vt enim olim eodem quo acerrimus Catholicæ Ecclesiæ hostis Pelagius, eiusdem acerrimus defensor S. Augustinus, hic quidem in Africa, ille in Europa, natus esse fertur; ita eodem anno, mense & die, quo in plaga Septentrionali infans in lucem prodijt, Ecclesiæ postea confirmata ætate bellum pilaturus, in plaga Australi alius in Mundum prognatus fuit, qui tamquam strenuus sub Iesu Christi signis dux, Ecclesiæ fines longe lateque ad populos incognitos prolaturus erat. Lutherus in mundum natus est, scribit Consaluis de Illecas, vt totum Mundum perturbaret & infinitos Christianos sub diaboli signa cogeret. Eodem tempore Ferdinandus Cortesius, Vallis Marchio, Medelini in Hispania natus fuit, vt infinitam barbararum nationum multitudinem tot saculis in miserima

C 2

Sath-

a Osiand. centur. 16. Magdeb. Histor. Ecclesiast. Cochla. in Act. Luth. fol. 1. Melanch. fol. 1. in vita Lutheri. aliae 10. Nouemb. Ministro-mach. fol. 15. Lutherus ipse in declar. sermonis de Eucharistia, qui addit locum esse in Episcopatu Halberstadiensis, & Principatu Saxonis. Mansfeldia vero sese esse educatum; Magdeburgi & Ienas studuisse &c. b. Card. de cent. genit.

Sathana servitute detentam, sub Iesu Christi signa colligeret. Et, quemadmodum ab Aquilone (ut divinum testatur verbum) malum sese expansionem erat: ita eiusdem remedium ab Austro venire decuit. In Saxonia Monachus ad Ecclesiam ruinam; & eodem tempore in Biscania ad eiusdem defensionem Christianus Eques natus fuit. (Ignatius Lojola, fundator Societatis Jesu, ut in Gallicana editione Flor. Ræmundi.) O fortem Iesu Christi militem, quem postea caput & auctorem vidimus ejus Ordinis, qui flagellum & caratæfex omnis hæreseos futurus erat. Eodem anno quo natus est ille Monachus qui statuta legesque Ecclesiæ everfusurus erat, Sancta etiam Inquisitio, Hæreseos terror, obex & pestis, fuit instituta. Ut vero illud de Corteſii & Lutheri nativitate notabile est, ita in iis quæ ab utroque gesta sunt, multa admiratione digna deprehenduntur. Lutherus Anno M. D. XVII. ut infra dicitur, Ecclesiam a militie & oppugnate cœpit. Eodem anno Corteſius in Novo orbe à Columbo detecto idololatriæ bellum intulit, & ducto ad Mexicum exercitu, Crucis signum, quod tum maximè in Europa cœpit deijci, in India crexit. (a) Porro, ut ad Lutherum redeamus, pater ejus fuit Joannes Luder vel Luder, mater Margarita, quam nonnulli ajunt fricandis in publicis balneis hominibus operâ locare consuevisse. Cõmemorantur alia mirabilia de hac muliere, quomodo scilicet dæmon mangonis habitu à marito hospitio susceptus, cùm ea congressus sit, è quo partum illa hunc conceperit sed quæ hæc de re ab aliis jactata & in scripta relata sunt, lubens omitto. Quamvis enim privata illa communicatio & familiaritas, quam Lutherus, (ut diversis in locis faretur) cum diabolo habuit, ut & illud quod Maximilianus Imperator in humeris ejus complexit, (c) tum corvi circa fanus ejus crocitantibus, (d) & dæmoniaci eo die quo sepultus ipse fuit, à dæmonibus animam ejus ad infernum comitantibus liberatis, (de quibus omnibus alio loco) faciunt ut superius illud verisimile videatur; ego tamen matrem Lutheri cum dæmone rem habuisse pro vero affirmare nolo, Erasmus in quadam epistola, (e) sed obsecris verbis, id innuere videtur. Vvrius vero idè ut rem fabulosam, (f) Cochleus (g) & Simon Fontanus (h) ut rem veram, recensent, (i) Fides sit penes auctores: ad quos hæc contentioem remitto. Plures scriptores affirmant, Lutherum sæpè dicere solitum, dæmonem sibi venditum (k) & familiarem esse, ut, cum quo plus quam modium salis comedere-

rit. Imo vero, se generalem ac communem Dæmonem (l) à Deo excitatū non obscuro sanè, sed apertis verbis ipse declarat. Addit insuper insignia sibi nonnunquam ab illo veritatis hæste argumenta suppeditari, (m) qui propius etiam sibi quam Catharina sua cubet, (n) & à quo quam à Casare interfici, maluit. Hunc dicitur & Sanctum suum vocat, hunc adorat, sanctissimam & individua Trinitatis majestatem, contempta, hunc invocat. Dilecte inquit, Dæmon te oro apud Deum intercedere pro me dignare, Sancte sathan ora pro me. Beate Diabole intercede pro nobis &c. (n) Ajunt etiam, quum aliquando, dum Missæ celebratur sacrificium, Evangelium illud legeretur, cujus initium est: Erat Iesus ejiciens dæmonium, Lutherum inter alios Monachos, adstantem, in terram sese projecisse, magnaque voce exclamasse, Non sum ego, non sum ego. (o) Sed si vera si ve falsa ista sint (certè multorum asseverantium testimonia non desunt,) certè Margarita Lutheri mater justiores ob causas somnare accerto, credere potuit, ardentem sese facem peperisse, quam Hecuba olim Patidis mater, qui tam benignè & hospitaliter à Menelao susceptus, tam malam eidem gratiam persolvit, patriamque suam exitio dedit. At Lutherus tamquam sulphure & pice fumans ardentique tizio, non patriam tantum, sed magnam universam Christianæ Republicæ partem incendit, & in cinerem ac favillas penè redègit. Hic ille est qui Gordium nodum, quo hæctenus universæ Ecclesiæ pax & unitas constricta fuerat, uno ictu dissolvit & dissolvit. Et quemadmodum Trojæ excidium illi præcipue imputatur qui Durateum illum & doli plenum equum fabricavit: ita ab hoc uno homine omnem illam malorum nostrorum Jladè in Religionis dissidio pro manasse, verè dicere possumus

a. Acoſta lib. 7. c. 24. b. Vlenberg c. 7. num. 3. c. Tomo 6. operum Lutheri in tract. de Missa Angulari. Nicol. Serarius in Tract. de Lutheri magistro &c. d. Vlenberg. vita Luth. cap. 34. num. 4. c.

f. Erasmus purgatione ad epistolam Lutheri non sobriam. g. Vvrius lib. 3. cap. 15. h. in præfat. Actorum Lutheri, i. Hist. Cat. de S. Font. k. Vide Rosium de pseudo Iubilæo Lutherianorum. l. Luth. lib. de Missa Angulari. m. Tomo 6. Ienensi fol. 360. & Collog. mensalibus. n. lib. de missa Ang. &c. o. Collog. mensal. fol. 216. 281. & 259. p. Collog. mensal. fol. 203. 286. 288. & Tomo 2. Vvrius, fol. 251. a. Collog. mensal. fol. 259. ibid. 286. ibid. 261. ibid. 288. Vide Cunrad. Andrea in Angelico Luthero.

sumus(a) Martius nomen ei fuit; Lotter vero cognomen, hoc enim ipse in prima ad Eckium epistola ponit. Alij Luther appellant. Verum quia primum illud in Germanicalingua mali est omnino, ut quod Scurram, atque adeo nihili hominem significat; alterum vero numerum Antichristi, in Apocalypsi designatum, includit: Monachus Hicoster, & turpitudinem & malum hujus & illius omen averfatus, Luther dici voluit, quod eadem lingua Putum sonat. Idem Manichæos fecisse, ex Augustino discimus, (b) qui non ab antesignano suo Mane Manichæi (nec scilicet *Mavia*, id est, infania, nomē ei dedisse videretur (sed Mannichæi

appellari voluerunt, quasi facta voce ē *Manna* & χῆν Fondo, quod scilicet doctrina ipsorum, quasi cœlestis ille cibus, ē cœlo esset defusa. Sed nomen Lutherus mutare potuit; colorem tamen & suum quasi fatum mutare non potuit. Non enim modo Latinum ipsius nomen (ut non sine mysterio cap. xxiii. lib. mei de Antichristo à me annotatum est) sed idem etiam Hebraicis, ut etiam Seta, & gentis, ē qua illa prodiit, Græcis litteris concepta nomina (c) truculentæ, illius bestia sub finem Mundi Dei filio sese oppositura numerum representant, ut ex sequenti tabella apparet.

η	π	ρ	λ	ς	Summa							
200	400	6	30	30	666							
λ	ο	υ	β	ε	ρ	α	ν	α				
30	70	400	9	5	100	1	50	1	666			
σ	α	ξ	σ	ν	ε	ι	ο	ς				
200	1	60	70	50	5	10	70	200	666			
M	a	r	t	i	n	L	a	u	t	e	r	
30	1	80	100	9	40	20	1	200	100	5	80	666

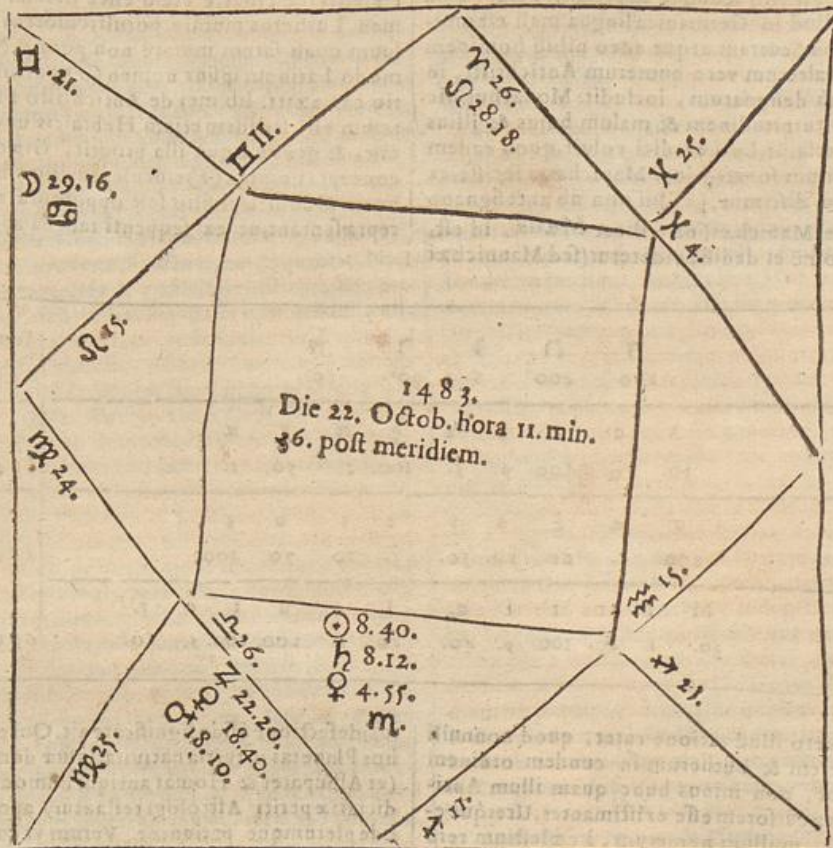
Nec vero illud ratione carer, quod nonnulli Mahumerem & Lutherum in eundem ordinem reculerunt, non minus hunc quam illum Antichristi præcurforem esse existimantes, Uterque enim infamem illum numerum, à cœlestium rerū Secretario in Apocalypsi (d) expressum, portat. Moscovitas vero ajunt Lutheranis & Picardis exprobrare solitos, Luther sua ipsorum lingua significare hominem ferum & crudelē: quæ quasi propria est Antichristi nota.

II. Jo. Jo. Magni nominis Astrologus, genethliacum hujus hominis hujus, libro III. describens, Manum & Jovem in tertia domo constitu-

tos; defectionē à fide significare ait. Qui enim duos hos Planetas in tertia natiuitatis suæ domo habet, (ut Albuspater & Homat antiqui admodum & Iudicariæ periti Astrologi testantur) apostasiam à fide plerumque patiuntur. Verum ut curioso Lectori satis fiat, ecce tibi thema eius genethliacum, uti à Iunctino est descriptum.

2. Coehlaus Ast. Lutheri anno 17. Sur. com. hist. anno 17. b Vide Cosal. Hist. Pont. 21. c Lib. de her. cap. 42. & lib. 18. contra Faust. c. 22. d Genebr. lib. 4. Chron. fol. 713. c. Apoc. 13.

Feruet mundus (ait Iunctinus Lib. 3.) huius schifmate, quod quia Martem admixtum habet, & Caudam soluitur in seipso infinitaque reddit capita. (nota hic tot hareses ex vna Lutherana exortas) ut si nihil aliud errorem convincat multitudo ipsa opinionum ostendere tamen possit, cum veritas vna tantum sit, plurimos necessario aberrare. Cardanus vero Lib. de cent. Genit. vbi de Lutheri natiuitate agit, Martem, inquit, Venerem & Iouem circa spicam Virginis in alterius hemisphærij Meridiano coniungi, eique coniunctioni vim aliquam esse decre-

tam, sed sine scepro quod omnes Planetæ in altero hemisphærio existant, & spica Virginis semper proposito suo Religioni velut moderetur. De cetero Solem & Saturnum cum stella Libræ Australis in loco futuræ magnæ coniunctionis, haresis huius robur demonstrare, quum triplicitas illa iamdiu dominata sit: verum Saturnum Soli coniunctum per tantos motus, nullam ei promittere dignitarem.

III. Habes duorum de Lutheri natiuitate Astrologorum iudicium, de qua alij eadem fere senserunt,

ferunt & prodiderunt, illud imprimis quod Mars & Iupiter in tertia domo sibi occurrentes, defectionem ipsius significant. Saturnus quidem & Iupiter magna producat ingenia, sed vaga atque errabunda. Mercurius & Venus eloquentes faciunt & disertos, sed eosdem mendaces, Mars & Mercurius in Scorpionis signo occurrentes, homines ad decipiendum aptos, & in defendendis erroribus insignes sophistas. Mars, Mercurius & Luna, nullo alio interposito, promptos, acutos & subiles, sed vastos & versipelles. Et sicut Mars & Venus libidinem mirifice incendunt, etiam quando iidem in Capricorni signo, Mercurio ibidem existente, congregiuntur: sic Mars & Iupiter in Scorpione sibi occurrentes, conscientiam vehementer perturbant & irrequietam faciunt, uti Lutherus accidit, quem fidem abnegaturum, & nefarium veræ religioni bellum illaturum, iidem Planetæ demonstrarunt. Quod si duo hi Planetæ, Iupiter & Mars, in Libra aut Aquario constituti, & Luna in Geminis aut Libra fuissent oppositi cælestium is siderum positus ingenium producturus fuerat omnibus dotibus perfectum, & ad omnium rerum capiendam notitiam habile & accommodatum. Hic verò est contrario omnia significant animum dubiosum, vagabundum, & schismaticum: quod idem in Philippi Melanchthonis qui Lutheri quidem fuit discipulus, sed novam postea sectam eudit, genitum fuit observatum.

IV. Nec verò inania hæc sunt ocioforum hominum figmenta; sed experientia optima rerum magistra, & vera iudicij norma, ab astris quæ natiuitati nostræ præsent, non solum qualis vitæ nostræ futurus sit exitus, verum etiam nascentium tam virtutes quam vitia significari, demonstravit. Hanc confessionem, vel ab inuitis ipse euentus extorquet: nec rationes quæ forte contra allegari possent, experientiam falsitatis convincere possunt. Sic Astrologi, Ciceronis c. xxv. annis ante natum Salvatorem, v. sextilis vii. hora, lvi. minutis ante meridiem nati schema describentes, in horoscopo eius Mercurium & Venerem in secunda Virginis facie annotarunt: unde de admirabili summi huius Oratoris eloquentia Astrologi coniecturam fecerunt: quam similis Erasmi hominis sua ætate disertissimi natiuitas comprobavit, quæ incidit in annum M. cccc. lxxvi. diem Oct. xvii. vt. horam & xxxi. minuta post meridiem. Idem in Bæbo sub simili constellatione nato fuit observatum. In Saronarola ambitiosa superbia, quæ is Prophetam se-

postea ferre non erubuit, ab iisdem Astrologis de genitura eius themate notata & prædicta fuit, natus n. fuit Anno. M. cccc. lxx. die Sept. xx. hora v. & xlii. minutis à meridie, Venere & Saturno coniunctis & Luna in hemisphærij Meridiano constituta: eamque ob causam tanto ille Astrologi profectus est odio, ut Pico Mirandulæ Comiti contra eam calamum stringendi auctor fuisse credatur. Insignis doctrina & eruditio Hermolai Barbari, Anno M. cccc. lxxi. die xxi. Maij, v. hora & x minutis nati, in eiusdem generali themate promissa fuit. Habuit enim Mercurium soli in cauda draconis coniunctum, in tertia domo, & in domicilio suo Lunæ opposito: quæ positura, secundum Prolomæi doctrinam, iaram & exquisitam eruditionem designat. Silentio hic disertum & eruditissimum virum Panigarollam, Athesensem Episcopum, præterite nec debeo nec volo: Is lucem hanc ætimum aspexit Anno M. d. xxviii. die xxvi. Ianuarij, hora xiv. & xxxv. minutis post meridiem; Lunam habens in horoscopo, & Mercurium in tertia domo Aquarij. Et quia in eius natiuitate Mercurius Lunam respiciebat, & Mars in sextili erat aspectu, facile inde colligi potuit Oratorem fore eloquentissimum, summo iudicio & memoria præditum. Sed ne verba mea & sententiam quis calumnietur, aliterque quam par est, accipiat, iterum dico, Deum primam & supremam rerum omnium causam esse. Solus ipse causarum tam necessariorum quam contingentium videri ordinem & dependentiam. Et licet tam diuersi casus ac tam varij reum humanarum euentus solius Omnipotentis cognitioni ac voluntati referantur, aut certe ab ipso cælestibus illis faculis inscripti, & ad cognoscendum quodammodo propositi sint (neque enim hanc quæstionem tot disputationibus vexaram, neque vniquam decisam, ulterius persequi mihi est animus, vnicuique illud operam danti, ut intra Catholicæ Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ septem continetam) nihil tamen in conuersione est Deum per secundas & subalternas causas agere, sic inter se apertas & colligatas, ut voluntatem eius omnia respiciant, eique obediunt, ac sæpe nobis tam bona quam mala, quæ in vita nobis euentura sunt in ipso limine prædicant. Sed, ut dixi, curiosus in ista inquire mihi non est animus, ad præcipuum scriptio- nis meæ scopum & materiam properanti. Noui ego virium mearum imbecillitatem: ac simul in quod theatrum prodierim sentio. Illud tantum cum Poeta disciplinarum osoribus occino:

Quisquis

*Quisquis posse negat fieri qua sepe videntur,
Hic fieri, hunc vestri adytis excludite Muses,
Noscere nec dignum coeli secretis putate.*

V. Lutherus exactis primis adolescentiæ annis, & positus in Magdeburgensi & Iſenaceſi collegijs humaniorum litterarum fundamentis, Erfordiæ Anno 1507. Philosophiam aggressus, An. 1503. (a) ad Iurisperitiæ studium sese applicuit, quod ad explicandos olim difficiles legum nodos aptus sibi videretur, & ex forensi facundia (erat enim naturâ dicendi quadam facilitate præditus) laudem speraret. Sed propositum hoc, adeoque Mundum ipsum non multo post reliquit. Vix enim à limine sa utatis Iuris principijs, cum studiorum socio in campum animi caussa progressus, (b) repentina superueniente tempestate, socium ante pedes suos fulmine extinctum vidit, fumo ipse afflatus, ceteroqui sanus & illæsus. B. An. 1507. in columis cælestis gratiâ Numinis euaderet, in tantis angustijs voto nuncupato, post quod iteratâ in tempestate & iterum præſenti periculo vehementer conſternatus, quasi laurerum aliquod quærens, ubi tutus læceret, terrore magis quam animi deuotione inductus (c) Eremitarum Augustinianorum localitati nomen dedit, cœnobium Erfurdense, Anno M. D. IV. quum iam XXI. ætatis annum attingisset, ingressus. Historiam hanc ipse recenset in libello quodam quem De Votis Monasticis scripsit, & patri suo, quamuis illiterato, nuncupauit. Tam subitam hominis mutationem amici & familiares ipsius magnopere sunt admirati, ut qui hæctenus in iuuenili hoc pectore numquam vllam pietatis aut religionis scintillam, sed potius aperta omnium vitiorum ad quæ ætas illa propendere solet, semina & indicia perspexerant. (d) Sed naturam ille ita abcondere non potuit, quin statim initio animi morbum proderet, applicatus officijs humilioribus & mendicationi religiosæ. vniuersitatem veluti Magister Artium interpellauit, & sese ijs exemit. (e) Vix etiam exacto probationis suæ anno, doctrinæ opinione iſtutus, primus haberi, ceterisque omnibus imperare volebat; sed breui sacerdotio post alios ordines initiatus Anno 1507. in quadragesima. 2. Maii Dom. 4. post Pascha primitias magno terrore obtulit, (f) demum tamquam fera & indomita bestia, translatus inde. & Vitebergam Anno M. D. VIII. missus fuit, ut ibi forte cicuraretur. Eo tempore perniciosum admodum dissidium inter Augustiniani Ordinis Religiosos exarserat, adeo ut septem

Monasteria seu Conuentus contra Ordinis Vicarium per Germaniâ Generali conspirarint (g) quorum defensione suscepta Lutherus rebellionis Advocatus, ad eorum causam agendam, Romam ablegatus fuit Anno 1510. Nouerat enim ingenium eius astutum, versipelle, & intricatum & ad res eiusmodi, ac præcipue ad alendas dissensiones à Natura quasi factum. Alia quæ de prima ipsius iuuentute & religiosæ vitæ ingressu ab alijs narratur, (h) omisso vt & illud, quod dum illud Evangelium legeretur, Erat Iesus eiciens demoniam. & illud erat multum; ceu attonitus concidisse, & terribili voce exclamasse dicitur: *Hic non sum ego, non sum ego: ex quo tamen facile colligi potuit, qualis ille futurus fuerit, tantoque facilius multis persuasum fuit, à maligno ipsum spiritu fuisse inſeſsum.* Sed nihil ego nisi sub bona cautione scribere volo: quin etiam multa vitro tacitus præteribo, ea præteritum quæ ab instituto meo quodammodo videbuntur aliena. Sed age doctores & viri; quæque aliam bonam quam mala in Luthero fuerint, propius inspiciamus.

VI. Multis tam corporis quam animi doctibus præditum fuisse Lutherum, negari non potest. Nam præ multis Germanis, gente alioquin crasso cælo nata, (i) & quod inde pronum est consequi quandoque hebetiore, ingenio prompto fuit & viuo, felix memoria, singulari & facili vernaculæ linguæ eloquentia nemini suæ ætatis concedens. E suggestu declamans, velut cæstro percitus, accommodata verbis actione, auditorum animos mirifice percellerat, & velut torrens, quocumque vellet abripiebat. (k) Quæ dicendi gratia & vis paucis

^a Cochleus in Actis Lutheri fol. 3. Surius Comment. hist. Anno 17. Mathesius in vita Lutheri Conc. 1. 4. 6. Luth. præf. in lib. de notis. b Mathesius in Vita Luth. fol. 6. Selnecc. in vita Lutheri fol. 2. n. 2. Coch. fol. 2. Melanchro. in vita Lutheri fol. 6. c Paulus Seidelius in hist. Luth. l. 1. d 3. Chytraus in Chron. Saxon. fol. 223. ait Anno 1504. factum id, quod alij mense Iulio Anno. 1505. gestum aiunt d Cythr. lib. 7. Chron. Sax. fol. 124. e Mathesius Conc. 1. in vita Lutheri. f Buchholzerus sub Anno 1507. Selnecc. ibid. fol. 2. Matthi. fol. 5. a 1. Conc. 4. Lutherus ipse Colloq. Lat. Tom. 2. pag. 13. 14. 6. 5. fugitutum se fuisse ab altari nisi se Prior retinisset. g Cochleus in Actis Luth. fol. 3. Matthi. fol. 6. conc. 1. de Luthero. Selnecc. fol. 3. Surius. h Cochleus, Lindenius, Surius, Font. i Tacitus de morib. Germ. k Cythr. li. 7. Chron. Sax. fol. 223. 1. 4.

paucis apud Septentrionales populos concessa est, vt pote natura tardos & crassos, vbi plerosque sermonem ad populum habentes, clausis ac mutis, vt ita dicam, manibus, sine villo gestu velut è libro aliquid recitantes, & tamquam immobiles statuas cathedris affixos videas. Fuit idem omnis laboris patientissimus, quo etiam quasi pro quiete vtebatur: in legendo & scribendo assiduus nisi quantum ei temporis Monialis suæ amplexus eripiebat, quæ magnum ipsi onus & impedimentum fuit, quo minus maiores in studijs faceret progressus) magno & vasto animo; ad audendum prompto, & ad id quo odium vel alius animi impetus ipsum rapiebat, impigro: in conuersatione quotidiana comis & affabilis, ita tamen vt inter Principes etiam & magnæ dignitatis viros, præsertim Propheticum scrutans spiritum, supra ceteros grande quid spiraret. Fuit idem multæ lectionis, vt qui quatuordecim illis annis quibus Monasticam egit vitam, bonos libros sedulo euoluerit. Nullus vel in Philosophia vel Theologia cum ipso Sophista congressus est, (a) quem non Labyrinthis nexibus inuoluerit, adeo vt pleiique totius Ordinis primas ipsi inter Scholasticos disputatores detulerint (*Fieri enim vix potest, quemadmodum D. Hieronymus inquit, vt hæreseos auctor plane indoctus sit.*) Quamuis scripta eius nihil exquisitum aut singulare sperent. Sed hoc sæculi magis quam hominis fuit vitium. Et si non desunt qui scripta Lutheri à Philippo Melanchthone, discipulo ipsius (sed qui magistro, par euasit) castigata & rudem ipsius & asperum stilum limatum ac politum fuisse, aiunt. Et hæc fortasse causa fuit cur Amsdorfius in Præfatione super primum Tomum Operum Lutheri conqueratur, ea corrupta passim à quibusdam & deprauata esse. Quidquid sit structura eorum monstrat auctorem è numero eorum fuisse, quibus cura magis est cito quam bene scribere, (b) illius pictoris exemplo qui vix manu ad tabulam posita, ita perfectum sibi opus gloriabatur; quam è contra Zeuxis suam in pingendo vel tarditatem vel morositatem non modo non celaret, sed palam etiam præ se ferret atque iactaret. *Festinus canis cecos parit catulos*, vetus dicit proverbium. Luthero nihilominus dicendi illa facilitas, & scribendi promptitudo, tum singularis, quo inter dicendam aut disputandum vtebatur ardor & vehementia, primū apud discipulos, quibus Aristotelis libros explicabat, deinde etiam apud vulgus, postquam è suggestu publice declamare cœpisset, magnam existi-

mationem & fauorem conciliabant, Sed hæc tam corporis quam animi bona ingentia vitia æquabant ac contaminabant, in primis fera quædam insolens & intolerabilis arrogantia. Dissimulari non potest, inquit Gesnerus Lutheranus, (c) Lutherum ingenio fuisse vehementi, & qui neminem qui cum ipso non sentiret, ferre posset, Adeo impatientis hominis animum ambitio transuersum rapiebat. Merum virus lingua eius fundebat: adeo vt aculeos eius & morsus vix quisquam etiam amicorum potuerit effugere. Quin etiam ne sanctissimorum quidem hominum cineri pepercit: quod etiam tã à Bucero, quam Erasmo non semel fuit exprobratum. *Lutherus*, inquit Erasmus, *animum suum iniurijs & conuicijs pascit, nec ijs satiat, vt nunquam furioso Orestis similis.* Nec minus moribus intemperans, quam in doctrina inconstans ad extremam vsque fuit senectutem: quam repetitis fere cum Solis cursu vicibus mutatam subinde rursus mutauit. Ex hac ipsius inconstantia infinitæ propemodum & inter se pugnantes hæreses exortæ sunt; quemadmodum inter medios fluctus insulæ nonnumquam existunt & emergunt. Fuit præterea omnis subiectionis, austeritatis & pœnitentiæ, qua Dei ira placatur, capitalis hostis: ieiunium vero, abstinentiam & castitatem canis peius & angue oderat (d) adeo vt non dicere solum, verum etiam publice scribere non erubesceret, naturam sibi non è ligno sed carne & ossibus factam; nec magis se sine feminarum quam vini vsu viuere posse, nec minus tenes purgare, quam ventrem exonerare sibi necesse esse. Sed hæc atque alia fœde & nequiter ab ipso dicta & scripta ad nuptias ipsius referuamus, vt ex ijs Hymenæum atque Epithalamium ei concinnemus. Quid de ambitione eius dicam? quæ vt S. Augustinus (e) alibi dicit, vera omnis hæresis mater est. Tantum certe sibi tribuebat, vt tanquam alter Iupiter Mineruam capite inclusam tenere, aut tam-

D

quam a Cochlaus in Actis, Disputatorem acerrimum & vanam gloria cupidum vocat. Mellerstadius, profundos oculos habentem, & qui Doctoribus negotium esset facturum, & turbas daturus. b Vide Epist. Erasmi ad Coclen. c In Biblioth. lit. M. Vide Sadolet. ad Sturm. Eras. in Hypersipste dialog. aduersus Melanth. contra Epist. non sobriam. d Ederus Inquis. Euang. Lutherus Tom. 2. fol. 2. Tom. 5. f. 119. clarissime Andreas de Cornu siue P. Vetter in Luthero, sobrio, casto, mundo &c. c Lib. de peccato, cap. v. 111.

quam Hippias alter omnia præterita & futura, scire se arbitraretur. Magnum virum Lutherum futurum fuisse Beza in imaginibus suis dicit, sitantum prudentiæ & moderationis quantum Zeli attulisset. Quod in eo reliquum erat pudoris, immoderata libido; quod timoris, audacia; quod rationis, insania extinxit. Verum quæ in Luthe-ro præ ceteris insignes fuerunt tam dotes quam vitia, ex ijs quæ postea in vita ipsius describenda dicturi sumus, melius intelligentur. Et certe alius esse non potuit qui vitijs & licentiæ latissimam fenestram aperturus, obedientiam ac virtutem profligaturus, sectæ denique ex omnibus superiorum hæreticorum erroribus confarctatæ fundamenta iacturuserat. Quam vero in consueudis variarum hæreseon centonibus egregius ille fuerit artifex, ipsa historiæ nostræ series ostendet. Habes, lector, Lutheri natiuitatem, educationem, & primum in Ecclesiam ingressum: videamus porro eius egressum & defectionem, eiusque causam & occasionem. Sed vt legentibus omnia apertiora sint, rem ab ovo, quod dicitur, repetere, operæ precium videtur.

QUOMODO SACRA EXPEDITIO contra infideles à Leone X. PP. promulgata dissidio inter Dominicanos & Augustinianos ansam præbuerit; quo postea schisma est exortum.

CAPVT VI.

ARGUMENTUM.

- I. Leo X. Papa Crucem contra Selimum Turcarum tyrannum iubet prædicari.
- II. Principum Christianorum erga Papam obedientia.
- III. Crucis prædicatio terror Othomanicæ familia.
- IV. Pecunia ex Crucis prædicatione collecta Christiana Reipublica defensionis applicanda.
- V. AEmulatio inter monachos Augustinianos & Dominicanos, prima huius mali radix.
- VI. Ei schismati Dux Saxonie fauet.
- VII. Staupe iij discessio à Luthe-ro & Saxonie Duce.

I. **D**ico non potest quanto terrore Selimus Turcarum Imperator vniuersum mundum circa huius sæculi initium impleuerit; adeo vt tam Oriens quam Occidens vel ad famam contumiarum eius victoriarum contremisceret. Hic enim populorum domitor & crudelis parricida, postquam debellatis Persarum, Ægyptiorum &

Mamaluchorum regibus tot regna & ditiones imperio suo adiecit, nihil aliud nisi vniuersalem Monarchiam sominabat ac cogitabat. Iam ille in opulentissimas Italiæ & Hungariæ regiones oculos defixerat. iam ille Romanum Imperium ad prædam, iam Christianorum templa ad impiæ suæ superstitionis receptacula designabat. Extimulabat ipsum animus vastus: quem frequens rerum ab Alexandro Magno & Iulio Cæsare gestarum lectio & accendebat & alebat. (a) Horum enim Commentarios in patriam linguam traductos nunquam fere è manibus deponebat: adeoque horum exempla in omnibus ad imitandum sibi habebat proposita. Iam ille catenas & compedes miseris Christianis vincendis præparatas, non aliter quam Germani olim, qui multos curtus funibus & catenis onustos cum adduxerant, vt ijs Romanos ad eadem & captiuitatem, opinionis errore & falsa spe sibi designatos, vincerent. Hoc omnium Christianorum periculo expegefactus Leo X. Pontifex Maximus Deique in magno hoc animarum imperio Vicarius, precibus & ieiunijs publicis Dei misericordiam implorari iussit. adeoque ipse vna cum sacro Cardinalium collegio nudis pedibus septem Romæ maiores Ecclesias visitauit: tum etiam per legatos & Nuncios ad sædus & bellam contra tam formidabilem hostem Christianos Reges, Principes & Reipublicas excitauit circummissis Breuibus seu Bullis Apostolicis, quibus omnes ad assumendum Crucis signum & tam sacram hanc expeditionem commonebantur. Ad Imperatorem missus fuit S. Sixti Cardinalis; ad Gallæ Regem, Cardinalis S. Maritæ; ad Regem Hispaniæ Cardinalis Ægidius; & ad Regem Angliæ Cardinalis Campegius. (b) Quia vero Christiana Reipublica factionibus tum distracta erat (quamuis vna vbique omnium esset religio) idem communis omnium parens sub præna Excommunicationis serid edixit vt pacem omnes colerent, & in quinque annos generales inducias facerent.

II. Huic Edicto morem gerentes Christiani Principes vno consensu arma contra communem hostem vertere instituebant. Maximilianus Imperator & Franciscus I. Galliæ Rex sacro huic bello interesse ipsi decreuerant; ille quidem quum

zelo
a Vide Ionium tom 1 lib 14 & 17. Vide Tillier.
& Cuiaciard lib. 13. Genebr. lib 4. Chronol fol 716.
b Nic. Sand in schif. Angl. fol. 28. & 29.